

Dr Benno Äniline 100

20. sajandi keskpaiga Eesti traumatoloogia olulise arendaja dr Benno Änilise sünnist möödub 100 aastat. Ta oli hea ettevalmistusega mitmetel kirurgilistel erialadel tegutsenud kirurg. Alates 1950. aastast pühendus ta traumatoloogia arendamisele, ravides päevast päeva traumatoloogilisi haigeid ja luues võimalusi nende haigete raviks.

Benno Adolf Ernst Äniline sündis 17. juulil 1912. aastal Viljandis pangaametniku perekonnas. Ta õppis Viljandi Maakonna Poeglaste Gümnaasiumis, mille lõpetas 1930. aastal. Samal aastal astus ta Tartu ülikooli arstiteaduskonda, mille lõpetas 1937. aastal. Ülikoolis õppimise ajal läbis B. Äniline ajateenistuse Eesti Vabariigi Kaitseväes, kus talle anti lipniku auaste. Ülikooliõpingute ajal valmis tal auhinnatöö Waldeyeri mandlikoe rõnga hüperplaasia seostest konstitutsioonitüüpidega, mis hinnati II astme vääriliseks. Benno Äniline abiellus 5. septembril 1937 kursusekaaslase Armilde Elfriede Kadakuga, kes asus stuudiumi järel tööle Tallinna Keskhaiglasse sisejaoskonna assistendina.

Dr Benno Änilise esimeseks töökohaks sai Tallinna Keskhaigla, kus ta oli haavajaoskonna assistent. Noore kirurgi tegevus algas vanas kahekorruselises kirurgiamajas, kus vanemordinaatoriks oli meditsiinidoktor Evald Kirnmann ja nooremordinaatoriks dr Georg Järvekülg. Nende käe all asus B. Äniline omandama kirurgia põhitõdesid 45 voodikohaga osakonnas. Assistendina töötas B. Äniline kuni 1944. aastani, sellest viimased aastad juba 1940. aastal valminud Tallinna Keskhaigla uue hoone 120-kohalises kirurgia jaoskonnas. Tallinna pommitamise käigus 9. märtsil 1944 heideti mitu pommi ka keskhaiglale, mis purustasid hoone aknad ja veevärgi. Selle järel töötas

B. Äniline mitu kuud Tõnismäe haiglas, seni kuni taastati kirurgiline tegevus Tallinna Keskhaiglas. Et enamik keskhaigla kirurgidest lahkus 1944. aastal välismaale, sai B. Änilisest II kirurgia osakonna juhataja. Selleks ajaks oli temast saanud meisterlik kirurg, kes opereeris nii abdominaalkirurgilisi, uroloogilisi kui ka traumatoloogilisi haigeid. Tema üldkirurgilise tegevuse diapaasooni iseloomustavad andmed on talletatud Tallinna Keskhaigla operatsioonizurnaalis. Näiteks tegi dr B. Äniline 1948. aastal 40 maoresektiooni, lisaks nendele veel plaanilised ja erakorralised kõhuõõne ning traumatoloogilised operatsioonid, kilpnäärme eemaldamised, uroloogilised operatsioonid.

1940. aastate lõpul leidis Tallinna Keskhaiglas aset jõuline sovetiseerimine. Peatselt olid pooled haiglas töötavatest kirurgidest Venemaa päritolu ning tagasihoidliku sõja-aegse ettevalmistusega. Nende hegemoonia realiseerus Tallinna Keskhaiglas lõplikult 1950. aastal traumatoloogia osakonna moodustamisega, mida hakkas nende rivaalina

juhatama dr B. Äniline. Seda ajajärku iseloomustas Bernhard Lehepuu 2007. aastal järgnevalt: „Traumatoloogia osakonda juhatas pikka aega üks väheseid sõjaeelseid eesti arste, kes oli kohale jäänud – dr. Benno Äniline. Iseloomult tagasihoidlik, vaikne, igasuguseid konflikte vältida püüdev mees oli mõistnud, et ainult niiviisi sai eestlane neil päevil töötada kodus ning pidas sama joont rõhutatult, püüdlis edasi.“ Tunnustatud ja paljude arvates Tallinna parima kirurgina kutsuti teda vajaduse korral ka IV Valitsuse Haiglasse (nn parteihaiglasse) opereerima partei kõrgeid funktsionääre, kuni seal hakkas 1950. aastate teisel poolel opereerimas käima professor Artur Linkberg Tartust.

Traumatoloogia osakonna moodustamise järel läbis dr B. Äniline 4-kuulise erialase täienduskursuse Leningradis. Traumatoloogia osakonnas raviti haigeid klassikaliste konservatiivse ravi põhimõtete järgi ning vajaduse korral võeti vigastuste puhul ette ka operatiivne ravi, peamiselt pikkade toruluude ja reieluukaela mediaalsete murdude osteosüntees. Hilisemad täienduskursused käekirurgiast Moskvas ja välisfiksaatorite kasutamisest Leningradis, kus B. Äniline osales, löid eeldused uute raviviiside juurutamiseks Tallinna Keskhaiglas. Keskhaigla traumatoloogia osakonnas oli operatsioonitoas reieluukaela osteosünteesiks kaks fluoroskoopi ja operatsiooniaja lühendamiseks taastati varem kasutusel olnud röntgenifilmide töötlemine kiirilmutitega. Kõrvuti teiste reieluukaela osteosünteesil kasutatavate naela juhtijatega oli B. Änilisel ka enda konstrueeritud juhtseade. Ebaliigete ravis oli oluline koht luuplastikal, mida tehti Phemisteri meetodil ja välisfiksaatoritega, mis võeti kasutusele 1969. aastal. Luudefektide puhul asendati

defekt massiivsete luutransplantaatidega. Uudse raviviisina teostati koksartroosi korral reieluu osteotoomiat koos osteosünteesiga, mis kergendas haigete postoperatiivset perioodi. Lülisambakirurgia esimeste sammudena alustati skolioosi ja spondülolisteesi operatiivse raviga. Moskvast hangitud Sivaši puusaliigese täisproteesi hakati paigaldama 1974. aastal ja Moore'i tüüpi poolproteesi reieluukaela murdude korral 1976. aastal.

Eesti suurim, 75 voodikohaga Tallinna Kesksaigla traumatoloogia osakond oli paik, kus B. Änilise juhendamisel said kogemusi mitme põlvkonna traumatoloogid-ortopeedid: vanematest kolleegidest Dagmar Dubas, Manfred Mägi, Ljubov Riisalu, Viktor Trudnikov, Arne-Lembit Kööp, Endel Kolk, Malle Kuusik, Rein Raie, Eldur Annus, Arvi Tühis; noorematest Toomas Ernits, Tiit Härma, Ljubov Kotšetova, Ants Kass, Marianne Mehik, Silvia Nittim. Kesksaigla traumatoloogia osakond oli oluline praktikakoht ka Tartu ülikooli arstiteaduskonna üliõpilastele. Dr B. Änilise osa noorte arstide koolitamisel on iseloomustanud tema õpilane D. Dubas 1962. aastal: „... kunagi ei tunne noor kirurg ennast nii kindlana ja julgena kui siis, kui assisteerib B. Äniline. Siis tead kindlasti, et Äniline hoiab sind eksimiste eest ning seda mitte kunagi märkuse või käskluse abil, vaid teistele märkamatuks jääva viiepega, pilguga, ootamatult ulatatud instrumendiga, mis sunnib sind käigu pealt korrigeerima operatsiooni esialgset skeemi.“ Kirurgina oli Benno Äniline rahulik, ei tõstnud kunagi häält, opereeris kudesid säästvalt ja puhtalt. Noorte kolleegide jaoks oli ta väga suur autoriteet. Dr B. Änilisel oli traumatoloogid-ortopeedi kõrgem kategooria.

Teaduslikke analüüse osakonna tegevuse kohta esitas Benno Äniline nii Eesti kirurgide ja traumatoloogide üritustel kui ka Baltimaade

traumatoloogide-ortopeedide kongressidel. Peamised tema käsitletud teemad olid luumurdude ravi intramedullaarse osteosünteesiga, ebaliigete ravi luuplastika ja välisfiksaatoritega, reieluukaela murdude osteosüntees. Dr B. Änilise kaks esimest kirjutist ilmusid väljaande „Nõukogude Eesti Tervishoid“ 1954. aasta kogumikus ja viimane artikkel reieluukaela murdudest Baltimaade traumatoloogide-ortopeedide III kongressi materjalides 1978. aastal. Nende artiklite vahele jäävad mitmed avaldatud teadusartiklid, esinemised kongressidel ja konverentsidel ning Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi üritustel. Sageli oli Benno Äniline kongresside sessioonide juhataja või siis presiidiumi liige. Suulisi esinemisi oli B. Änilisel veel 1979. aastalgi kahel korral: veebruaris rääkis ta reieluukaela murdude ravist Tallinna Kirurgide Seltsi ja Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi ühisistungil ning juunis ebaliigete ravist välisfiksaatoritega Eesti-Läti traumatoloogide koosolekul Viljandis.

Pärast Tallinna Kesksaigla traumatoloogia osakonna likvideerimist 1980. aastal läks dr B. Äniline tööle Tallinna Linna Kliinilise Lastehaigla äsja asutatud laste traumatoloogia osakonda ning abistas seal noori kolleege uue osakonna käivitamisel. Ta töötas seal konsultandina kuni pensionile jäämiseni 1987. aastal

Dr Benno Äniline oli Tallinna Kirurgide Seltsi asutajaliige, pikaegne seltsi juhatuse liige ja seltsi esimees aastatel 1961–1967. Ta oli Eesti Kirurgide Seltsi traumatoloogiasektsiooni asutaja ja traumatoloogide kaasaja sektsiooni tegevusesse. See tegevus viis Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Teadusliku Seltsi asutamiseni 1975. aastal. Ta oli selle seltsi asutajaliige ja esimees aastatel 1975–1978. Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Teadusliku Seltsi auliikmeks valiti B. Äniline 1982. aastal.

Administratiivsetest ülesannetest täitis B. Äniline Tallinna peakirurgi

ülesandeid aastatel 1955–1964 ja oli Eesti NSV Tervishoiuministeeriumi peatraumatoloog aastatel 1964–1979. Teenete eest Eesti traumatoloogia arendamisel anti B. Änilisele 1957. aastal ENSV teenelise arsti aunimetuse ning Tööpunalipu ordeniga autasustati teda 1961. aastal. Lisaks mitmetele aukirjadele anti B. Änilisele V. I. Lenini mälestusmedal 1970. aastal. Poliitiliselt laitmatu minevik ning tagasihoidlik ja rahulik iseloom võimaldas kommunistlikul parteil valida B. Äniline parteitu kandidaadina NSV Liidu Ülemnõukogu saadikuks 1962. aastal. Saadikuna õnnestus B. Änilisel teha ka sel ajal haruldane välisreis Kreekasse.

Benno Äniline oli laia silmaringiga, alati abivalmis meeldiv kolleeg, kelle poole võis nõu saamiseks pöörduda ja kelle soovitusel olid kaalutletult targad. Härrasmeheliku käitumise oli ta saanud kodust ja korporatsioonist ning see ei kadunud ka kõige süngemal sovetiseerimise ajal. Oma pädevuse, rõhutatult soliidse ja väljapeetud käitumisega pälvis ta nii patsientide kui ka kolleegide sügava lugupidamise.

Meenutades B. Änilise hobisid, tuleb kõigepealt meelde tema tennisemängu harrastus kesksaigla väljakutel, saksakeelse kirjanduse lugemine ning armastus liivase mereranna vastu, mis kutsus teda sageli Vösule puhkust veetma.

Dr Benno Äniline suri 12. juunil 1993 ja sängitati perekonna hauaplatsile Hiiu kalmistul.

Arstidena jätkavad tööd Benno Änilise lapsed: tütar Kelli otorinolaringoloogina ja poeg Benno onkokiirurgina.

Eesti Traumatoloogide-Ortopeedide Seltsi nimel oma õpetajat meenutades
Arne-Lembit Kööp
Ida-Tallinna Kesksaigla

arne-lembit.koop@itk.ee